

kommon/ politismos

Σάββατο, 06 Ιανουαρίου 2018

Ουσάκ: Δραματοποιώντας το πραγματικό,

του Γιώργου Μανιάτη

Είχα την τύχη να παρευρεθώ στην πρεμιέρα της φερόνυμης ταινίας του Κυριάκου Κατζουράκη. Όταν βγήκα από την Αλκυονίδα αισθανόμουν ένα σφίξιμο στο στομάχι γιατί το έργο που μόλις είχα δει αποτύπωνε μια τόσο ορατή, αλλά και συνάμα «αόρατη», πραγματικότητα της σύγχρονης (νεοελληνικής) κοινωνίας, με τρόπο βαθιά ρεαλιστικό και γι' αυτό έντονα συμβολικό και ποιητικό.

Είναι αλήθεια ότι πάντοτε επιφλοχωρεί μια κάποια προκατάληψη, όταν κάποιος καταξιωμένος σε άλλη τέχνη κάνει κινηματογράφο. Ποιο θα 'ναι το αποτέλεσμα; Ένα παιχνίδι; Εξεζητημένη αξιοποίηση της εικαστικής γραφής; Επίδειξη μαστοριάς στην κατασκευή μεμονωμένων εικόνων; Τίποτε απ' αυτά. Ο Κατζουράκης είναι κινηματογραφιστής που ζωγραφίζει και ζωγράφος με ματιά κινηματογραφιστή. Αποφεύγω τον όρο «σκηνοθέτης», αφού ο δημιουργός γράφει και εγγράφει την πραγματικότητα σ' ένα χωροχρονικό πλαίσιο που επιλέγει, ώστε η ματιά του να γίνεται και δική μας ματιά. Δεν ερμηνεύει δραματοποιώντας ένα κείμενο, αλλά δραματοποιεί το πραγματικό, προσεγγίζοντας το βάθος της κοινωνικής αιτιότητας, όπως θα 'λεγε ο Μπρεχτ.

Η ταινία απεικονίζει την κλιμάκωση αυθόρμητου-συνειδητού. Όχι με τη συνήθη μηχανιστική αντίληψη του πρώτα και ύστερα, αλλά με τη διαλεκτική των αντιθέσεων που συγκροτούν οι μεταξύ τους στιγμές. Αυθόρμητο δίχως συνειδητό είναι το ξέσπασμα. Συνειδητό δίχως αυθόρμητο είναι η ιδεοληπτική κατασκευή. Ο Κατζουράκης περνάει από το ένα στο άλλο και αντίστροφα, αναγνωρίζοντας τα όρια και τις αντιφάσεις της σύγχρονης ανθρώπινης εμπειρίας. Μέσα σ' αυτόν τον κόσμο-πλαίσιο κινείται, περιπλανιέται, ταλαντεύεται, αναζητεί, θεωρεί και αναθεωρεί, διαψεύδεται και επιβεβαιώνεται, πάσχει και συμπάσχει η ηρωίδα (στην έξοχη ερμηνεία της Κάτιας Γέρου). Δι' ελέου και φόβου έρχεται η κάθαρση των παθημάτων, δικών της και δικών μας.

Βλέποντας το πρώτο επίπεδο της ταινίας, το σύγχρονο περιθώριο, μου ερχόταν επίμονα στο μυαλό η διαπίστωση του Μισέλ ντε Σερτώ ότι η σημερινή φυσιογνωμία της περιθωριακότητας δεν αφορά πια μικρές ομάδες. Είναι μια μαζική περιθωριακότητα. Οι βίαιες εικόνες της κρίσης που αποτυπώνονται στο έργο αφορούν, στην ένταση της ορατότητάς τους, το σήμερα αλλά, ταυτόχρονα, καταδεικνύουν και τον πυρήνα της καπιταλιστικής δυσμορφίας. Ο Κατζουράκης δεν φιμολογεί το χρονικό αλλά την ανατομία της κρίσης. Ο κόσμος της διαπλοκής και της αυταρχικότητας, η αγοραπωλησιάζ των συνειδήσεων, ο εκφασισμός, η εξαθλίωση, η απομόνωση, τα αδιέξοδα που πνίγουν και οι πνιγηροί δρόμοι της καθημερινότητας δεν αφορούν μόνο το σήμερα. Ξεκινούν απ' αυτό. Η μετανάστευση ψυχών και ανθρώπων, οι άστεγες επιδιώξεις του βίου και η αφανής-εμφανής βία της εξουσίας, της όποιας εξουσίας, τονίζονται τόσο και έτσι ώστε να αποφεύγεται ο πειρασμός του γραφικού και να αναδεικνύεται η ωμότητα του συμβολικού.

Στη θέση της ελιτίστικης παρέας του αστικού κόσμου, ο Κατζουράκης, αντιπαρατάσσει τις αλληλέγγυες κοινότητες πασχόντων και μαχόμενων, χωρίς κραυγές και ανέξοδα συνθήματα, ανθρώπων. Αυτό το σκίρτημα, πέρα από σχήματα παγιωμένα και παγερά, των σύγχρονων κολασμένων της γης δίνει φώς σε μια ζοφερή και γι' αυτό ελπιδοφόρα πραγματικότητα.

Αξίζει, οπωσδήποτε, να τη δείτε.